СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 192. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 19 серпня 1930. VOL. XXXVIII. No. 192. Jersey City, N. J., Tuesday, August 19, 1930. THREE CENTS.

ДОПОМАГАЮТЬ ПОТЕРПІВШИМ ВІД ПОСУХИ

ВАШИНҐТОН. — Вже розділено між навіщені посухою стейти $121, 875,000 з федеральних фондів, призначених на розбудову доріг. Стейти мають призначити зі своїх фондів такусаму суму, яку одержали з Вашинґтону. Фонди ті мають бути вжиті негайно на поправу чи будову доріг, а до робіт при дорогах мають бути призначені потерпівші від посухи фармери.

ҐРЕНД ДЖУРІ СУДИТИМЕ ЗНОВУ ІВОЛДА.

НЮ ЙОРК. — Звільнення бувшого судді Іволда, обжалованого за хабарництво, викликало атке загальне недогодовання, що окружний прокуратор заявив, що ґренд джурі возьме ще раз ту справу під розгляд.

Літали 647 ГОДИН.

СЕЙНТ ЛУІС. — Летуни Форест О'Брайн і Дейл Джексон нагло перервали свій лет витревалости і злетіли на землю. Повитало їх усього около 300 людей. Це було рано, а дотого ніхто не сподівався такого скорого кінця лету, бо летуни заповідали, що вдержаться у воздусі 1,000 годин. І може були би видержали, якби їм не попсувався був мотор. Їх управитель каже, що вони перервали лет, бо не було кому його далі фінансувати. Летуни тому перечать.

БУДЕ БІЛЬШЕ МОКРИХ У КОНҐРЕСІ.

ВАШИНҐТОН. — Зі звітів, які відносяться до правиборів до конґресу, виходить, що мокрі мають вже тепер запевнених 29 нових прихильників, які заявляються за знесення 18-тої поправки.

БОЛЬШЕВИКИ ПІДСТАВИЛИ ГВЕЙЛИНОВИ ДОКУМЕНТИ.

НЮ ЙОРК.—Григорій Бернадський, котрий був перекладчиком при доходженнях Фиша, подає, що документи, на які покликувався бувший поліційний комішенер Гвейлен у справі поширення большевицької пропаґанди в Америці, є фальсифікатами. Він твердить, що ті документи виготовлено в Москві, та що їх доставили Гвейленови спеціяльні московські аґенти на те, щоби його скомпромітувати. Бернадський подає, що він добре знає всіх американських большевицьких аґентів, бо тими справами займається вже довгі роки.

ЗЇХАЛИСЯ ЛЕТУНИ З ЦІЛОГО СВІТА.

НЮ ЙОРК. — До Америки прибули найславніші летуни з Франції, Німеччини, Анґлії й з інших країв, щоби взяти участь у міжнародніх летунських перегонах, які зачнуться в суботу в Шикаґо.

В ДЕНЬ МЕХАНІК, У НОЧІ — „ХІРУРГ".

ШИКАҐО. — Поліція заарештувала „хірурґа" Роберта Е. Паркса. Виявилося, що „хірурґ" працював у день як автомобілевий механік, а в ночі переводив у шпиталю операції на покалічених автомобілями. За останні тижні 9 його пацієнтів пішли на другий світ. Та „хірурґ" не робив собі з того богато, а вимагав грубих сум за переведення „операцій". Та натрафив на таких, що не хотіли йому заплатити і назвали його партачем. З того поволи дійшли до того, що „хірурґ" привчився трохи хірурґії, коли служив у шпиталю, а підробивши собі свідоцтва, використовував свій досвід на нещасних пацієнтах як „хірурґ".

ХАБАРНИКИ І БАНДИТИ.

ШИКАҐО. — Незабаром мають бути проголошені сензаційні відкриття, з яких буде можна собі виробити образ щодо корупції й гнилі, якими має бути просякнута адміністрація міста. З записок, які знайшли в помешканню бандитського провідника Джека Зути, виходить, що бандити платили величезні суми правильно кождого тижня поліції й малим та високим урядовцям, яких імена знаходяться у записках.

КОНЕЦЬ ДЖЕЗУ.

НЮ ЙОРК. — Томас Шігі, президент „Денсінґ местерс оф Америка", твердить, що джез піде в дуже короткім часі в цілковите забуття. Він каже, що з кождим днем публика зачинає звертатися щораз більше до старих клясичних танців.

ЗАХОВУЄ РОДИННУ ТРАДИЦІЮ.

НЮ ЙОРК. — В осени виступить на нюйорській сцені як дебютантка Етел Баримор Колт, 18-літна дочка славної акторки Етел Баримор.

Родина Беримор відома з того, що видала на протязі довгих десятиліть найкращих артистів. Молода дебютантка походить з девятої ґенерації славної родини.

ОСТОРОЖНО З ШЕРАМИ.

НЮ ЙОРК. — Мимо численних осторог публика всеще дається натягнути ріжним обманцям, купуючи шери, які нічого не вартуютть.

За останній місяць, як виказує статистика, втратили люди $4,000,000, закупивши шери компаній, які не істнують. З того приводу арештовано 68 осіб.

ЛЕТИТЬ 300 МИЛЬ НА ГОДИНУ.

РУЗВЕЛТ ФІЛД (Лонґ Айленд). — Випробувано тут новий літак, який летить 300 миль на годину.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ЧАСОПИС У СУДІ.

Лондонський суд засудив на вязницю управителів большевицького часопису „Дейлі Воркер" за те, що часопис своїми коментарями зневажив суд, який засудив був робітника за протимілітаристичну діяльність. Одного з управителів засуджено на 9 місяців вязниці, другого на 6, а третого на 5. Друкарні знова присуджено заплатити кару і кошти в сумі 1,000 долярів.

НЕОБЕРЕЖНІСТЬ ПРИЧИНОЮ СМЕРТИ.

Фармер, Ф. Берквіст, 44 роки, переплатив життям свою необережність. На багнистім озері в Саскачеван застрілив він дику качку. Хотячи її дістати, пустився в воду. Та бродячи по воді, припадково зачіпив рукою за курок рушниці, яка вистрілила і розтріскала йому голову. Його 6-літній синок був свідком нещасної траґедії.

ЗА КРИК КУРЕЙ ВІСІМ МІСЯЦІВ ВЯЗНИЦІ.

Непосидючі кури загнали Михайла Боднара на 8 місяців до Форт Саскачеван. Одної ночі М. Боднар закрався до альбертійського молочного пулу і набрав в мішок курей. Кури мов навмисне почали в мішку кричати, коли Михайло виходив з подвіря. Зачув цей крик полісмен і в одну мить держав Михайла за карк.

В суді признали Михайлови один місяць вязниці за кожну курку і ще одного екстра за недержання курей у спокою.

ДВА СИНИ ВБИЛИ БОЖЕВІЛЬНОО БАТЬКА.

В селі Сімйонештах, тягинського повіту, терпів селянин Збядчев на біль голови, спричинений пораненням підчас війни. Перед 10-ма роками вбив він свою 7-місячну дитину, але його звільнив суд від вини, однак передав його до лічниці умово хорих. Цього року прийшов він до дому і взявся до сварки з своєю жінкою. Його два сини почали його бити і били так довго, доки батька не вбили. Обидвох заарештували і передали судови.

КРОВАВІ ЗАВОРУШЕННЯ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ У ЗВЯЗКУ ЗІ ЖНИВАМИ.

У південних округах Радянської України прийшло до кровавих заворушень селян на тлі поділу збіжа. „Комуніст" повідомляє, що майже у всіх округах селяни домагаються від комун своїх пайків, які на основі розпорядків проголошено власністю держави. В окрузі Полтавській, Кремінецькій, Чернигівській та на Правобережній Україні селяни потворили більші повстанчі відділи, що нападають на рільні комуни, підпалюють збіже, вбивають комуністів. В окрузі Кривого Рога, на південній Україні, селяни вбили управителя місцевої рільної комуни, а трупа спалили разом зі збіжем. Відділи селян появилися навіть у найближчих околицях Харкова. У Трипіллі біля Києва селяни вбили кількох членів місцевої ради, роззброїли відділ міліції та проголосили, що громада ця не признає большевицьких законів, а владу виконуватиме українська народня рада. На Радянській Україні пересувають війська, що мають здавити повстання селян.

ПРОТЯГОМ 10 ДНІВ ПРИБУЛО 893 ІМІҐРАНТІВ.

Управитель іміґраційного бюра для Нової Шкоції заявив, що в часі від 11 до 21 липня переїхало через Галіфакс 893 іміґрантів. Всі вони Европейці і то переважно походять з полудневої і середної Европи. Декотрі політичні партії гостро критикують уряд за те, що номимо великого безробіття в Канаді він впускає ще більше безробітних іміґрантів.

АРЕШТУВАННЯ КУПЦІВ У СРСР.

У Москві арештували 63 приватних купців. Комунікат ДПУ у пресі стверджує, що арештовані належали до широко поширеної організації, яка за посередництвом аґентів викрадала зі складів харчі для спекуляції. Між арештованими є кілька відповідальних урядовців.

МАНЕВРИ НА БІЛОРУСИ.

Мінська „Звезда" повідомляє, що на Білоруси почалися маневри реґулярної армії військового приспосіблення та спеціяльних формацій студентів вижчих шкіл. Кермує маневрами Ворошилов.

НА УКРАЇНІ КИПИТЬ БЕЗНАСТАННО.

Вісти, які надходять з Москви, вказують, що „Політбюро" комуністичної партії занепокоене алярмуючими вістками, котрі приходять з України.

У всіх адміністративних округах бувшої херсонської ґубернії появились узброені відділи українських повстанців. Вони нападають на комуністичні господарства, публичні інституції й совітських урядовців.

В околиці Вапнярки повстанчий відділ висадив у повітря два залізничі мости й розібрав залізничий шлях. Поїзди не курсували 4 дні.

Харківський „Комуніст" містить статтю, в якій каже, що контрреволюційний рух на Україні випливає з того факту, що селянство не погоджується з ідеєю дальшої колєктивізації селянського майна.

В окрузі Київа ідуть між селянами великі аґітації. Селяни хочуть оголосити аґрарний страйк. В области Уманя розповсюднено протикомуністичні маніфести, в яких завзивається селян не збирати збіжа, бо воно буде їм забране.

„Комуніст" каже дальше, що під впливом цих аґітацій в деяких околицях навіть не почали селяни жнива.

На цілій Україні є великий брак мяса й інших харчових припасів. Буфети на двірцях позамикані. Управителі залізничих двірців зажадали харчів для залізничників, бо вони покидають службу і спричинюють цим дезорганізацію транспортів.

Підчас комуністичного конгресу в Москві відбулися на Україні маніфестації проти політики Сталіна і Центрального Комітету комуністичної партії.

В николаївських фабриках розповсюднила опозиція маніфести, в яких жадається поворота до політики Леніна. Опозиціоністи твердять, що Сталін зрадив політику Леніна і спричинив цим велику економічну крізу.

В місточку Мелітополі арештовано понад 100 студентів, що поширювали протисовітські маніфести і співали „Ще не вмерла Україна".

АГЕНТИ КОМІНТЕРНА АРЕШТОВАНІ В ПОЛЬЩІ.

З Варшави доносять, що в Польщі заарештовано двох аґентів Комінтерна, які прибули туди в ціли організації антимілітаристичної демонстрації. Обидвох арештованих приловлено на польсько-совітській границі.

ПАРОВА МАШИНА БЕЗ ОБСЛУГИ ПРИЧИНОЮ КАТАСТРОФИ.

Парова машина на залізничім шляху в Ряшеві з невідомої причини рушила з місця та поїхала в напрямі Ланьцута. Біля Вислока наїхала на машину, приготовану до особового поїзду в напрямі Перемищля. Обі машини наслідком зударення ушкоджені, а машиніст Пастернак і паляч Завадський тяжко ранені. Кажуть, що хтось нарочно пустив паровіз у рух.

5 ЛЮДЕЙ РОЗШАРПАЛА ҐРАНАТА.

Дня 27. липня пастухи, що пасли маржину на полонині Дубиняк-Стебник (пов. Косів), найшли артилерійську ґранату. Стали маніпулювати біля ґранати й вона вибухла та вбила 5 людей, а 3 зранила.

ТА ПЕВНО, БО И ПОЩО?

Большевицька „Красная Ґазета" пише, що большевицькі власти приготовляють декрет про знесення міністерства справедливости, бо на їх думку є це буржуазний пережиток. Права міністерства справедливости мають перейти на найвищий суд.

Якщо так далі піде, то й суд знесуть, а єдиним виразником справедливости стане Д. П. У. з своїми льохами.

КАСАРНЯНІ ПОРЯДКИ ДЛЯ РОБІТНИКІВ.

Останіми часами майже всі вищі посади в комісаріятах Совітського Союзу обсаджують бувшими військовими. Такими є на ріжних становищах: Рухімович, комісар шляхів; Уншліхт, Бубнов, Гамарнік та інші. Взагалі в Росії тепер на населення дивляться як на военне зобовязання, котре має виконувати всі приписи правительства, як жовніри в армії, не зважаючи на свої особисті бажання та інтереси. Тепер підноситься ґазетна кампанія, щоби судити й карати тих робітників, які по власній волі кидають одну працю й переходять до іншої, або міняють місце своєї служби ізза того, що вони не задоволені характером праці, платнею, або життевими умовами. „Робітничі юнії" призначують робітників на працю по свому бажанню й робітник не може відмовитися від тої праці, яку йому дають. Коли який робітник не хоче ставати до призначеної йому праці, то його тоді зовсім викидають з юнії й піддають політичному та економічному бойкотови, що зовсім унеможливлює його життя. „Індустріяльна ґазета" закликає карати суворо ріжних молодих техніків, які стараються вишукати собі ліпшу працю й лишають ту працю, на яку їх призначено, або на якій вони знаходяться дотепер по власному виборови. Ґазета говорить, що таких техніків повинні карати суворо для приміру робітничим масам, які мають памятати, що вони тепер ніби в армії знаходяться.

МОСКОВСЬКІ ҐАЗЕТИ БЮТЬ НА ТРІВОГУ

ПРЕСА ВИКРИВАЄ СТРАШНУ ДІЙСНІСТЬ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФРОНТІ.

МОСКВА (СССР). — Московська комуністична преса останніми днями розвела на своїх шпальтах „Плач Єремії" над тим хаосом та невдачами, які панують в економічному життю Росії. Ось наприклад, що подають ґазети в своїх наголовках: „В липні та серпні збір збіжжа виносить лише 40% скількости, яку сподівалися зібрати"; „Боротьба за збіжжа є найважніша наша проблєма"; „Транспортові недостачі"; „Затримки в транспорті загрожують пятилітньому плянови"; „14,000 випадків на залізницях за 6 місяців"; „Недопродукованість в угільній продукції"; „Хаос у кооперативному розподіленню"; „Недостача будівельного матеріялу"; „Недостача мяса, риби, недостача товарів"; „Роздори ізза розпреділення урожаю в колективах"; „Бюрократизм, формалістика, нездібність, пиятика, недисциплінованість, неробство".

Викривання цієї чорної й сумної дійсности в Росії називають самокритикою. Большевики сподіваються такою самокритикою направити той тяжкий стан економічного життя в Росії, який тепер збільшується ще тим, що селянство не хоче брати жадних грошей за свої продукти, а вимагає за них фабрикатів. Фабрикатів же в Росії нема, щоби задовольнити селянство, й це збільшує та поглиблює крізу. Відмова населення приймати паперові гроші завдає тяжкий фінансовий удар, бо ці гроші стають безвартісними й тепер уже пригадують ті часи, коли один золотий рубель коштував 50 міліонів паперових.

Всеж влада сподівається через порти Чорного моря розпочати скоро експорт збіжжа за кордон. Це конче потрібне для неї, щоби дістати за кордоном засоби, за які можна привезти до Росії мануфактуру, мясо та товщі, чого тепер радянщина не має.

РОСІЯ ПЕРЕД КРИТИЧНОЮ ЗИМОЮ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Сюди приїхав професор шикаґовського університету, д-р С. Ґарпер. Він пробув у радянській Росії два місяці й побував на Україні, Кавказі, над Волгою й у Ленінґраді. Він знає Росію вже яких 26 років і часто їздив туди. В інтервю з місцевими кореспондентами професор Гарпер заявив, що для радянської Росії наступає найкритичніша зима за всі тринацять літ панування большевиків.

Не зважаючи на певні успіхи в індустряілізації, становище населення стає все гіршим. Внутрішня боротьба окремих ґруп населення між собою та з владою ізза тяжких економічних умов дуже загострена, що ще більше погіршує становище населення. В урядових колах кажуть, що не можна сподіватися значного поліпшення ще яких два-три роки.

БОЯТЬСЯ РЕВІЗІЇ ВЕРСАЛЬСЬКОГО МИРА.

ПАРИЖ (Франція). — Промова німецького міністра Тревірануса викликала завзяті дебати серед ріжних політичних ґруп Франції. Більшість уважає, що це означає початок домагання Німеччини зміни Версальського мира. Німеччина по статуту Ліґи Націй, на підставі XIX. артикулу, може таке домагання леґально поставити в Лізі Націй.

Треба сподіватися, що це вона зробить у справі ревізії німецько-польських кордонів, коли міжнародня опінія буде до цього підготована. Націоналістична преса називає стремління Німеччини до ревізії своїх кордонів закликом до війни. Ліберальна преса, навпаки, ґоворить, що нема договорів вічних і що справа, яку підносить Німеччина, тепер дійсно належить до Ліґи Націй.

АФРИДИ ТІКАЮТЬ У ГОРИ.

ПЕШАВАР (Індія). — Британійські літаки переслідують окремі банди Афридів, які не витримали бомбардування їх з літаків і тепер тікають у гори в панічному страху. Влада сподівається скорого звільнення від Афридів індійської території й заспокоення в районі Пешавару.

УСПІХИ НАЦІОНАЛІСТІВ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — При захопленню військами націоналістичного уряду Тзінана, столиці шантунської провінції, в руки націоналістів попали великі склади зброї та заосмотрення армії, а також 30,000 полонених. Армія повстанців тепер відходить до Жовтої ріки.

Війська північних ґенералів тепер почали загальний відворот перед натиском військ Кай Шека.

ЗНОВУ ВІДВОЛІКАЮТЬ КОРОНАЦІЮ КАРОЛЯ.

БУКАРЕШТ (Румунія). — Коронування Кароля відтягається на весну 1931 року. Зпочатку плянована відбути його 15. жовтня, але ізза персональних та економічних і політичних причин тепер переноситься на весну. Королева Олена відбуде в той час довшу подорож. Коронування має відбутися по православному обряду.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	0 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order

Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СИЛА ВЕЛИКОЇ ІДЕЇ

Мадярони тратять на Закарпатській Україні ґрунт під ногами і не годні зрозуміти, чому це віками заголюкований ними народ не хоче їх слухати й не узнає їх за провідників. Це виводить їх з рівноваги. Винують за те українство, стають доноцикам та страшать чеську владу Україною, яку знову перед своїми висмівають. Зайшли в сліпу вулицю і не знають, як з неї вийти.

На ту тему полємізує з ними якась автохтонка Ольга Бурик в ч. 29. часопису „Лемко" і доказує їм, що саме вони винні, що їх нарід не узнає за лідерів. Ота дописувателька є „русска" й є того погляду, що такі „Москалі" як Гаґатко, що працюють на Закарпатській Україні, всеж таки мають якусь ідею, бо мріють про „Русь от Татр по Владивосток". Залишім абсурдність тої ідеї на боці, а приґляньмося тому, що вона пише про те, чому стали на „Подкарпатской Руси народними лідерами галицькі Українці: Панькевич, Бирчак, Долинський і прочі."

Читаємо там, що „штоби бити лідером якого народа, то треба мати якусь опреділену, народну ідею і бити готовим за тоту ідею принести жертву. А коли такої ідеї нет у лідера, то он не лідер, а пастух, а пастух може пасти лем баранов — а не народ. І так: Панькевичі, Бирчаки і другі так звані Українці мають тоту свою народну ідею: будувати самостійну Україну от Татр по Кавказ і они готові і жертву принести за тоту свою ідею. Они пришли на Подкарпатскую Русь, яко часть своєї „України" і по їх ідеї вони мають право там".

„Цей русскій" голос стверджує тільки ту правду, що на Закарпатській Україні набирають у тих важких часах найбільшої сили українські народні провідники і та українська ідея, для якої не було там давніше ніякого підготовлення і розуміння. А падає мадяронство, ота зараза, яка тим страшніша й нікчемніша, що навіть не має відваги виявити на верх своєї мадяронської ідеольогії, а прикриває себе „автохтонством" і „русскістю". Подає воно, хоч було віками всевладним паном. А й падає москвофільство. А й воно мало там віддавна пригожий ґрунт для своєї агітації. Зате розвивається там одинока українська ідея, бо та ідея впала між своїх людей, на свій, природний ґрунт. Вистарчить тільки прочитати описи величавого свята ужгородської „Просвіти", щоби переконатися, що українська соборницька ідея побіджає й на Закарпаттю.

НЕВИПРАВДАНІ СПОДІВАНКИ ВІЙНИ

(2)

II.

Не треба забувати, що **по війні головнішим чинником в міжнародньому життю стали Злучені Держави.** Вони в своїх руках властиво тримають віжки міжнародної політики й рішатимуть остаточно справу війни навіть в Европі. **Через свої економічні впливи вони тепер диктують ту чи іншу політику европейським державам і треба знати, що Америка тепер війни не бажає.** Саме тепер вона закінчує процес захоплення світового економічного життя під контролю, або принаймні під вплив свого капіталу. Й поки намічена нею програма не викона, доти вона не допустить, щоби в Европі прийшло до подій, які змішалиб її карти в тій кольосальній грі, яку вона тепер веде й яку вона має дані виграти. Лише скінчивши цю гру, Америка може роспочати другу партію гри, але зі всіх даних видно, що вона й тоді буде проти війни.

Европейські держави тепер так заборговані Америці, вони тепер так залежні від її капіталів та кредитів на багато десятків років наперед, що **без Америки вони не зможуть і пальцем поворухнути, а в той час американський капітал все густіше снує свою сітку над Европою.** Він втискається в усі ділянки европейського економічного життя й головним чином старається дістати абсолютну, а де не вдається, то відносну, контролю над всією індустрією та промисловістю Европи. Цей капітал уже впроваджено в хемічну, електричну, автомобілеву, скляну та инші менші індустрії. Тепер він старається дістатись до сталевої індустрії, а посередньо через Чілі має свій вплив на салітрову індустрію. При помочі американського капіталу індустрії окремих европейських країн міцно спделися докупи так, що годі тепер воювати окремим европейським державам ізза своїх індустріяльно-економічних інтересів. Всі розбіжности в їх інтересах будуть полагоджуватися й вже полагоджуються шляхом властиво внутрішнього порозуміння в окремих індустріях та в окремих галузях економічного життя, бо властиво **одним з хазяїв для них в ріжних державах являється американський капітал, якому невигідна ніяка боротьба в його,** так би мовити, **власних підприємствах.**

Лише політичні немовлята можуть думати, що політика керує сучасними міжнародними взаємовідносинами. **Не політика, а економіка є підставою, на якій розмежовуються міжнародні взаємовідносини та на якій вибухають ті чи інші політичні, а то й воєнні конфлікти. Економіка є матірю політики.** Коли ми хочемо говорити про можливість, чи неможливість війни в Европі, то перше за все мусимо звернутися до економіки, а не слухати того, що говорять ріжні політичні діячі, що говорить політична вулиця, сензаційна преса, яка звикла до вигадок та до ріжних сензацій. Не сентимент тепер двигає політикою, а холодний економічний розрахунок. **Щоби знати, яка в недалекому майбутньому буде політична ситуація, треба знати фінансово - політичне життя сучасности та пляни його на майбутнє;** тоді можна сказати, яка буде політика тієї чи іншої держави. Економічні та фінансові інтереси теперішнього господаря економічного життя світу, Америки, такі, що їй потрібний спокій в Европі, а коли їй треба буде там знайти нові ринки для себе, то вона знайде їх і без воєнної авантури, яка не завжди може скінчитися на користь тих, хто її затіває.

Американський капітал та американські економісти разом з европейськими шукають тепер виходу з економічної кризи, яка панує в світі. Для цього потрібно не лише впорядкувати економічно - фінансові взаємовідносини Америки з Европою, але й знайти ринки для збуту продуктів промисловости індустріяльних країн. Такими ринками можуть бути не лише цілком нові, але й старі, які тепер Европа та Америка стратила по війні зза тих чи інших подій. **Два величезні европейсько-американські ринки тепер знаходяться в економічному хаосі й закриті для американсько - европейської індустрії. Це ринок в Китаю** з його чотириста-міліоновим населенням, **та бувша Росія** з її стопятьдесять-міліоновим населенням. До цього ще треба додати певне **скорочення англійського ринку в Індії** та частинну **дезорганізацію французького ринку в французькому Індо-Китаю.**

Та коли справа впорядкування двох ринків більше торкається Англії та Франції, то вже **справа ринку в бувшій Росії та в Китаю торкається всіх індустріяльних держав Европи й Америки.** Поки внутрішні Европейські економічно-міждержавні відносини та европейсько-американські не були полагоджені, годі було думати про справу впорядкування інших ринків. Тепер внутрішньо-европейські економічні відносини та европейсько-американські починають усталюватися під контролею американського капіталу й тому поволі приходить на чергу дня справа відкриття для світового економічного життя таких ринків, як Росія та Китай. **Очевидно, справою Росії будуть займатися держави Европи безпосередно, а посередно й Америка,** хоч і зберігаючи за собою керуючу ролю. Найактивнішим **агентом Америки в Европі все більше стає Німеччина,** а тому й на неї випаде завдання впорядкування життя в Росії так, щоби вона могла знову ввійти в коло світового товарообміну та стала дійсним ринком для індустріяльних країн. Отже **справа Росії не може вирішуватися без участи Німеччини.** Не Польща та Румунія, або навіть Франція, яка не потрібує так дуже російського ринку, будуть активними чинниками в тій чи іншій політиці на Сході Европи, а такими чинниками буде Німеччина та Англія, які ділатимуть не лише в порозумінню з Америкою, але навіть під її певним керовництвом.

Тепер ще трудно сказати, яким шляхом прийде до відкриття російського ринку, але з певністю можна сказати, що **воєнної інтервенції не буде, наскільки Румунія, Польща та інші пограничні з Росією держави виключаються з активної американсько - англійсько - німецької політики в бувшій Росії.** Однак цілком **можлива економічна бльокада радянщини,** яка приведе російські маси до революції проти сучасних московських владик та покличе до життя нові чинники, що ввійдуть у міжнародне життя й не будуть перешкодою до економічно - політичних нормальних взаємовідносин між теренами бувшої Росії та іншими світовими державами.

Можливо навіть, що і не буде економічної бльокади, а Німеччина буде продовжувати сучасну свою політику все тіснішого впроваджування себе на російські ринки та все тіснішого економічного порозуміння з радянським урядом, чекаючи того часу, поки сучасний режім остаточно переживе самого себе й в еволюційному ході подій на російському терені прийде до встановлення демократичного державного устрою. Мабуть **тепер ще важаться в світовій опінії ці дві точки поглядів: економічної бльокади радянської Росії для приспішення упадку там большевиків, або залишення в спокою на далі комнуїстів, не форсуючи прискорення їх природного упадку, як політичної системи.**

(Кінець буде).

НА ТЕМИ ДНЯ.

ДО ЧОГО ВОНО ИДЕ?

Нюйорське життя повне ганебних сензацій. Все більше викривається страшна корупція, яка панує серед урядників міста. Та вони майже всі викручуються від кари, а дехто навіть залишається на своїх становищах. Це наслідки політики орґанізації Тамані Гол, яка десятки років тримає в своїх руках провід у Ню Йорку.

Розклад і деморалізація також охопили нюйорські суди й годі передбачити, що ще викриє життя. Справа з призначенням судді Івольда набрала такого скандального обороту, що довелося вмішатися до неї ґубернаторови стейту. Що може бути страшнішим, коли населення тратить віру в справедливість судів?

В ЦАРСТВІ ЗЛОДІЇВ.

Кримінальна хроніка Америки все більше поповнюється новими проявами злочинів, які свідчать про те, що в Америці витворилося своєрідне суверенне царство злодіїв. Кождого дня читаємо в пресі про вбивства ріжних окремих бандитів ворогуючими ґрупами.

Та мало цього. Ці бандити тримають у своїх руках сотки тисяч і навіть міліони мешканців Америки. Це міцно зорґанізовані ріжні злодійські трести: по бутреґерстві, по ріжним льотерійним вигравкам, по грі на ріжних перегонах, вони спеціяльними податками обкладають ріжних дрібних і великих підприємців і т. д.

Між бандитами йде внутрішня війна ворогуючих між собою партій ізза розподілу своїх територій та впливу. А найстрашніше те, що з кождим днем все більше викривається, що часто трудно знайти межу, де кінчається бандит, а де починається функціонар влади.

ТОПЧУТЬ НА МІСЦІ.

Весною багато говорили в конґресі та в інших установах і орґанізаціях про безробіття, про допомогу безробітним і т. п. Писала про це преса й подавали ріжні „гарні й реальні" проєкти, як зарадити безробіттю. Але поволи все стихло й проєкти залишаються нездійсненими. В той час біда серед населення зростає, безробіття збільшується. Вже починається ширший голод і серед тих, що мали такі-сякі лишки зі заробленого в кращі роки.

Наступає зима й збільшує біду безробітних людей. А всі проєкти лежать десь глибоко в шуфлядах й усі, хто мусить заниматися справою полагодження кризи, топчуть на місці, або відпочивають на вакаціях. Та не відпочиває жолудок безробітного, а вимагає поживи. Голод — не брат.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

В суботу, дня 16. серпня 1930 р., померла п-ні Ева Мазур, жінка Петра Мазура, членица 70. відділу У. Н. Союза в Джерзи Сити, Н. Дж. Покійна полишила 8 дітей і одного внучка. Похорон відбудеться з дому жалоби, 325 Ґренд стріт, Джерзи Сити, Н. Дж., в середу, 20. серпня (Авґуст) 1930 р. в годині 9-тій рано.

Вічна їй память.

Член У. Г. А.

ОСТАННІЙ АКТ ТРАҐЕДІЇ ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ

(5)

Десь недалеко розніссся поважний, тремтячий звук дзвона й по хвилині йому у відповідь в другім і третім місци. Там знову показалося якесь світло й сейчас зникло. Хтось далеко вистрілив світляною пістолею ракету. Раз білу, то знов червену або зелену; раз перед нами, то знову збоку або ззаду. Ми немов попали в зачароване колесо.

Це повстанці стежили й обсервували кождий рух зближаючогося війська в їх околицю та в цей спосіб сиґналізували околичні села.

Через село Касперівку, вже над ранком 1. мая, приїхала бриґада під село Скибинці лісні над річкою Роська. Всі задержалися. Стоїмо серед поля під селом пів години, годину. Вже сонце зійшло, все дрімає на возах, а ми не їдемо дальше.

Що за причина?!

Міст на річці перед селом розібрали повстанці. Проїхати неможливо. По другій стороні стоїть старий, сивий дядько з косою в руці й сторожить переходу.

— Ви хто такі?! Як комуністи, то повертайте назад, бо ми вас не пропустимо. А коли силою схочете перейти, то повоюємо!—говорить старик.

І смішно і з дива не можна вийти. Той дядько з косою в руках хоче ставити опір цілій бриґаді.

Прийшло ще кілька дядьків, узброєних у вили, списи, зроблені з пильника застромленого на дрючок, і т. п. Після наради між собою дозволили проїхати кільком старшинам яко парляментарям. І по довгих переговорах та переконуваннях, що ми не комуністи, а Галичани, згодилися вони остаточно нас пропустити.

Сейчас збіглося пів села і в одну мить міст був направлений. Спокійно проїхали ми через село, не задержуючися в нім.

— Сьогодняшний день рішить. Або відділимося від большевиків всі, або поодиноко прийдеться утікати — говорили між собою конспіративні старшини.

З села Скибинці лісні поїхав сотник Б. до Тетієва, щоб обговорити з полковником К. наш перехід до них на сьогодняшний день. Ще передтим відїхав без відома тих старшин пор. д-р Д. по інформації до полковника К., де вони оба стрінулися.

На ніч ми мали остатися в Лобачеві, а полки піхоти в селах Черепині й Черепинці. Около полудня бриґада прибула на означені місця.

Повернув сотник Б. й цілий плян переходу був уже готов.

Вечером по заході сонця повстанці мали містифікувати на нас наступ з усіх сторін, коли ми тимчасом серед того замішання в селі мали розоружити політруків та поарештувати всіх комісарів. Команданти полевих сторожей були поінформовані про все й не сміли ставити опору повстанцям.

З великим напруженням і зденервованням вижидано вечера.

Однак дивний збіг обставин, що можна було передвидіти, перешкодив виконанню задуманих плянів у свій час. Полки піхоти, що стояли в Черепині й Черепинці, перейшли сейчас пополудни без найменших перешкод та страт до повстанців і коло години 5 пополудни були в Тетієві.

Сотник Л. пішов сейчас з відділами повстанців на Лобачів, щоби допомогти нам. Півколесом обсадив горбки довкруги села й написав картку, переслану сільською дівчиною, до от. Ш., в котрій подав цілу ситуацію. От. Ш. передав її Затонському й вислав рівночасно на його приказ свого вістового по інші большевицькі бриґади, які стояли 10 км. на північ від нас, щоби ті сейчас маширували на Лобачів.

Довше ждати не було можна. Кожда хвилина була дорога.

Сотник Б. виголосив кількома словами бесіду до гарматчиків тяжкого дивізіону, зясовуючи їм суть річи.

— Ми йдемо всі до повстанців! Маємо досить комуни! — залунали сильні мов грім слова стрільців.

Як один хватили за кріси й скоростріли та скорістю блискавки помчалися до штабу бриґади, щоб розоружити політруків і арештувати комісарів.

— Та! Та! Та! — пронісся гомін скоростріла, кілька поодиноких стрілів і все стихло.

Політруки, Затонський і ще кількох утікли городами. Інших арештовано. Воєнком бриґади Евгенієв лежав убитий на подвірю перед домом, де містилася бриґада.

Скоро виїздили обози в напрямі Пятигірок. Всі, що мали кріси й скоростріли, осталися на самім кінци, щоби ставити опір та дати можність як найдальше відїхати обозам, на случай, колиб наспіла підмога большевикам.

Сонце сховалося за обрій й поволи наступав вечір. Фіри їхали скоро та були вже коло ліска, що є на ліво від дороги Лобачів-Пятигори. В зденервованню й замішанню не звертав майже ніхто уваги, що робиться довкруги.

Могутне „слава! слава", змішане з якимись криками, виттям, свистом, ревом потрясло воздухом. Всі остовпіли.

До нас скоро то в леті, то в підскоках зближалася густа розстрільна одна за другою. В сяєві сходячого місяця мерехтіли вістря кіс, застромлених на дручки ножів, видно було довгі вили, пильники на жертках. Вид дикий, страшний, фантастичний, немов у казці.

Колись у безмежних преріях Америки мусів виглядати так наступ червоношкірих.

На самім переді розстрільної їхало кількох кінно. В тім гаморі можна було ледви розпізнати слова їх команди. Чути було лише:

— Пятий полк тетієвський, другий пятигірський, третій касперівський, на ліво заходи! — кричали кінні.

Ставити опір ніхто й не думав. Коли сьогодня згадаю ту рішучість і запал, з якими ті люди йшли вперед з такою примітивною зброєю в руках, то з дива не можу вийти. Горе тому, котрий ставить їм опір, а відтак попаде в їх руки. Жорстока, неминуча смерть ожидає його.

Большевики старалися кілька разів змести з лиця землі це гніздо повстанців. Цілу дивізію кинули одного разу на Тетіїв. Повстанці взялися на хитрощі. Допустили большевиків до самого Тетієва, обсадивши всі проходи й домінуючі горбки. Коли большевики перейшли мости, повстанці знищили їх, а відтак вдарили з усіх сторін. Большевики не видержали напору й почали відступати. Мости мали за собою понищені й не маючи іншого виходу, були примушені сховатись у великі очерети, які ростуть довкруги ставів, котрі творить ріка Роська. Звідтам повстанці не могли большевиків прогнати, аж привезли кілька фір соломи й підпалили нею ввесь очерет. В огни всі большевики знайшли смерть, а тих, що хотіли ратуватись утечею, не пропустила живими повстанча рука.

Большевики не робили більше жадних виправ на Тетіїв.

З усіх сторін обскочили нас повстанці. Лють їх до комуністів відчули теж і ми. Декотрим повідбирали кріси, револьвери, верхові коні, і жадні переконування, що ми не большевики, не помогли. Товпа осталася товпою. Правда і те, що зброї вони не мали й вона була для них дуже пошукуваним предметом.

— Ви йдете дальше, а ми остаємо бити комуністів, тому нам і вінтовок (крісів) треба! — говорили повстанці.

Не бракло і веселих моментів. Зближуємося до Пятигірок. По боках їдуть повстанці. При вїзді стоїть старий дядько.

— Ванька, а хто то? — питає він одного супровожателя.

— Пленні! — відповідає бундючно запитаний.

В своїй зарозумілисти побіди забув бідняга, що колиб ми були хотіли боротися, то щастя не знати по чиїй стороні булоб...

У Пятигорах задержались ми кілька хвилин. Незабаром відїхали до Тетієва, діставши від місцевої повстанчої орґанізації провідників.

Відділи повстанців пішли дальше до самого Лобачева бити комуну — як вони висловлювалися.

Большевицькі бриґади, що стояли на півночі від нас, стрінула сумна доля. Повстанці напали їх, по части вимордували, а по части вони розбіглися. Останній приказ команданта 44. дивізії був: відступати на схід скорим маршом й палити за собою всі повстанчі села.

Рано дня 2. мая прибули ми до Тетієва, де злучилися знову з нашими полками піхоти.

Лишатись у тих повстанців було для нас річю неможливою. Було це неправильне військо, яке на случай невдачі розбігалось по своїх домах, заховавши зброю. А що тоді з нами? Знову булиб оставлені власній судьбі. Знов опинилисяб на краю пропасти й тоді мабуть вороття для нас не булоб. А тут у більшій мірі ходило вже про ратування життя людського. Ще ті оставші щоби не погинули марно, що колись в будуччині моглиб Рідному Краєви принести неоцінені заслуги.

Коли таке наше розумовання було хибким, чи може шкідливим, то не наша в тім вина була. Початку того гордійського вузла належить шукати дальше, а не між оставшими при тій бриґаді. Головніших виновників цього кроку, що були напевно поза армією й своєю роботою оповили розбите на душі і тілі військо, немов сітями павука, може колись історія вкаже.

(Дальше буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ПІТСБУРГ, ПА.

Стрілецький Гурток ч. 4.

Ще недавно, здається вчора, ми стояли в рівних рядах з крісами на плечах та складали присягу Україні боронити її до загину. Не пощастило нам. У нерівній боротьбі з ворогами Україна впала, хоч не пропала. Ще живуть ці, які несли високо прапор визволення й хоча доля розкинула їх по широкому світі, вони далі живуть боротьбою; для них боротьба не закінчилась, навпаки, тільки почалася. Тому, де тільки найдеться двох, трох бувших українських стрільців, там вони негайно закладають свій гурток та беруться до підготовчої роботи для дальшої боротьби з ворогами нашого народу.

Так повстав стрілецький гурток в Пітсбургу, який за короткий час сойого істнування вже вспів дещо зробити. Нашому кружкови ходило в першій мірі про те, щоб українське громадянство зрозуміло, що це були ті українські стрільці, за що вони боролися та стелили своїми кістками чорні рілли України. В тій цілі уладжено ряд стрілецьких свят, в котрих наші бесідники пояснювали присутнім, що скрізь, де були найкращі сини українського народу, а боролися та далі борються проти всяких ворогів, що нашу рідну землю забирають, добро наше рабують, батьків і матерей в кайдани заковують, над сестрами збиткуються, а цвіт наш, нашу молодь по тюрмах саджають або розстрілюють. Також пояснювали вони, що не треба надіятися ласки від нікого, а самим треба здобути волю для свого народу.

Свята пройшли з великим успіхом. Народ плакав над полягшими героями, складав вінки на могилах, а присутнім стрільцям стискав руки та обіцював поміч у дальшій роботі. Люде витягали останній гріш та складали на допомогу боротьбі. Ботлер, Ембридж, Мекіз Ракс, Арнолд, Пітсбурґ, всі ці місцевости доказали ділом, що в них ще не пропав патріотизм; що ще є віра в будучність нашого народу, а нам додали ще більшої охоти до праці.

Та наша робота тільки почалася. Ми вповні розуміємо наші труднощі, бо перед нами лежить широке та запущене поле, покрите будяками партійних і релігійних сварок, але в нас є надія, що нам вдасться це побороти. Ми свято віримо, що громадянство зрозуміє, що стрілецький гурток не належить до ніякої спеціяльної церкви чи партії, але хоче працювати спільно зі всіми церквами, партіями, групами, котрі бажають волі Україні, а боротися проти всіх, що показуються її ворогами.

Отже коли хто почуває себе щирим Українцем і довідається про відчит, концерт, представлення Стрілецького Гуртка ч. 4, він повинен обовязково сам прибути, а й своїх знайомих привести, бо там він певно довідається щось цікавого про визвольну боротьбу, підкріпиться на дусі, а тимсамим і цій боротьбі поможе. Памятаймо, що тільки в злуці наша сила.

Іван Бек, голова.

ПОДЯКА.

Складаю щиру подяку У. Н. Союзови за виплачення посмертного по нашим покійнім батькови Іванови Вороні. Рівнож щиро дякуємо Товариству ім. Івана Франка, від. 253 в Лудлов, Масс., за останню прислугу і численну участь у похороні.

Діти: **Рузя Шабан; Ева Ейтц; Анна, Андрій і Михайло Воронки.**

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ПАСАЙК, Н. ДЖ. Тов. ім. Ів. Франка, від. 97, повідомляє членів, що усі як один мають явитись на збори в неділю, 24 серпня, в годині 1.30 пополудни, під ч. 47 Hope Ave. Кождий член має принести 2 дол. за товариську відзнаку, котрі будесь роздавати. Будеться збирати і місячне. Котрий член не явиться на збори буде караний після статута. — В. Сметана, предс.; І. Долінський, кас.; М. Табачук, секр.

Один факір, що доказував ріжних чудес, мав дуже гарну помічницю. Коли хотів замкнути цю помічницю в шафу, щоби її заколоти шаблями, озвався голос з публики:

— Заждіть, ради Бога! Чи не ліпше було би замкнути в шафу мою стару тещу!

ІТАЛІЙСЬКИЙ КОРОЛЬ І ВЛОМНИК.

Король Італії, Віктор Емануель, є пристрасним збирачем усяких монет. Його збірка монет є найгарнішою з усіх світових збірок, а переховується вона у спеціяльній касі у Римі. Та ось недавно король загубив десь ключ від тої шафи — таке читаємо в „Дейли Кронікл". Усі спроби відчинити шафу не вдалися. Погодилися вкінці з думкою, що тут може помогти лише професіональний вломник. І тому королівський підкоморій (скарбник) задзвонив до премієра (Мусолінія), щоби просити його, аби віднісся до міністра внутрішних справ (себто Мусолінія), щоби той поручив шефові фашистівської міліції (то є Мусолінієві) післати когось до центральної вязниці і там вишукати найславнішого вломника, та привести його до королівської палати. І так сталося. Скували якнайстараннійше незвичайно зручного вломника та в урядовім авті привезли до Квіриналу. Тут ждав уже його король вельми нетерпеливо. Вломник той мав поза собою довголітню практику, тому на питання короля, чи може отворити цю касу з грішми, відповів: „Ба! Таж то дрібничка!" Взявся за діло. Король і всі дворяки гляділи цікаво на вломникову роботу. Бож не кождого дня можна бачити при роботі справжнього вломника. Вломник зіпрів трохи, може більше наслідком збентеження, що його праці приглядається король, всетаки не тревало довго, всього навіть не десять хвиль, і двері розтворилися і Віктор Емануель мав знову перед собою улюблену збірку. Король подякував вломникові та сказав, що може попросити собі у директора вязниці якоїсь нагороди. Вломник глянув на короля розчаровано: чи не можна би йому, спитався, подарувати кілька літ із його кари? „О ні, — відповів усміхаючись король — ви занадто зручні у вашім ремеслі. Таких мистців, як ви, не ялось передчасно випускати між людей".

Молодий батько: Ах, ця дитинка! Воно наче весна таке гарне!

Мати: Так, так, хвилину сміється, хвилину мокре!

ПІВДИКІ ЛЮДЕ НЕДАЛЕКО ПЕТЕРБУРГА.

На північ від колишньої царської столиці Петербурга, а нинішнього Ленінграду, в Лодейнопільськім окрузі, на просторих лісних полосах відкрили большевицькі урядовці півдиких людей. Вони не знають нічого про теперішні відносини, живуть життям передісторичних людей. Вони погане, на ріллі працюють деревляним плугом і ин., а про залізні прилади нічого не знають. Живуть ті люде у лісових гущавниках, відрізані зовсім від зовнішнього світа. Не вдержують теж ніяких взаємин із властями. Потребують дуже мало, не обмінюються нічим, а власний їх промисл вистарчає їм зовсім. Мова тих дикунів похожа на чукуцьку. У шімосерськім районі, в якому є богато осель, досі не знають, що істнують на світі бараболі. Не чули теж нічого про приготування до спису населення, а урядовців, що прийшли до них, приняли з жахом і счудуванням. Лодейнопільський округ за царських часів належав до олонецької губернії.

—o—

МУСОЛІНІ ТВОРИТЬ „РАСОВИЙ ТЕАТР".

Під протекторатом Мусолінія і патронатом архикнязя отворять у Фльоренції амфітеатр, збудований на отвертому місці. Театр має грати самі старинні латинські і новочасні найліпші песи. Театр цей називається „Театро делля стірпе" („Театр раси"), а ціллю його наново „зроманізувати" загрожену американізацією й европеїзацією Італію.

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. СОЮЗА.

ШВЕДИ Є ЗНАНІ ЯК НАЙЧЕСНІШІ ЛЮДЕ.

Від Різдва (цебто від 25. грудня) до 6. січня були горожане Стокгольму незвичайно ввічливі і то скільки разів вийшли зі своїх чотирох стін. Вони знали, що їх стежить „контрольор чести" з припоручення одного стокгольмського часопису. Той часопис хотів ствердити, чи оправдані є твердження про зменшення чесноти. Контрольор мав тяжке завдання таксамо як і ті, кого він контролював. Найшов лише чотирох людей, яких міг предложити для нагороди. Були то: одна молода жінка, яка продає в кіоску на залізничій стації папіроски і чоколяду. Вона була ввічлива й услужна, хоч контрольор мучив її цілої чверть години і вкінці нічого не купив. Один робітник, що згортав сніг, який за якимсь прохожим, що згубив гаманець із грішми, — біг цілу вулицю, щоби віддати йому найдений предмет. Касієрка одного театру, яка терпеливо приймала і найглупіші питання якогось чоловіка з провінції, що вкінці ствердив, що гроші забув у готелі. Вкінці одного шофера контрольор задержав серед найбільшого вуличного руху, не щоби сказати йому, що бажає кудись їхати, але щоби поінформуватися, куди йому йти на якусь там улицю. Шофер нітрохи не розсердився, лише дав йому бажані вказівки. То є найввічливіші люде у Стокгольмі.

—o—

НЕСУЧАСНИЙ ПЕЧЕРНИЙ МЕШКАНЕЦЬ.

Джан Молс, 76-літній старець, живе в печері біля Ексмуру в Англії. Колись малим хлопцем обганяв горобців із пшениці тай так заробляв на життя. Потім забрали його до війська. В 1870 році брав участь у воєнних походах, а в Єгипті мало що не згинув геройською смертю. Як інвалід скитався по людях і заробляв, де міг. На старість не міг уже працювати, тому зголосився до дому вбогих. Але тут не приняли його. Старець вишукав собі печеру в околиці Ексмур і там живе. Недавно відвідав Молса репортер одної з париських газет. Старенький сидів собі біля огню і курив люльку. На запит, як йому живеться, відповів: „Я почуваюся зовсім щасливий. Мешкання маю сухе, вигідне, сусіди приносять мені роботу і заплату до дому. Ворогів не маю, екзекуторів таксамо, отже чого ще більше можу бажати собі в цьому житті?"

Ярослав Гашек.

МОЯ ТОРГОВЛЯ СОБАКАМИ

(Докінчення)

—o—

— Абож я сказав крілики? — спитався він. — Я помилився. Я хотів сказати: шотляндська вівчарська собака. Я дав завдаток на вівчарську собаку... Потім я ішов Крициновою вулицею...

— Таж ви вже більше не мали грошей?

— Щира правда, грошей я вже не мав. А то Новак продає сан-бернардську собаку і можна би було йому також дати завдаток. Теперже я йду до тієї пані. Шпіц напевно вернувся до дому. За годину я вернуся.

Чижик додержав слова. Він скоро вернувся та приніс чорного шпіца.

— Чижик! — скрикнув я — таж ця пані продавала білого шпіца.

Він збентежено глянув на собаку, не сказав ні слова та вийшов на вулицю. Вернувся за дві години з білим, та дуже поваляним шпіцом, що виглядав дуже дивно.

— Зі шпіцом вийшла помилка, — сказав Чижик — у тієї пані було два шпіци: білий та чорний. Як вона зраділа, коли я назад привів їй чорного.

Я глянув на число нашийника. Число було із зовсім іншої части міста. Чижик обережно зняв число.

У ночі я пробудився від гаміру... ласу за дверима. Я відчинив двері й у хату вдерся чорний шпіц, наш знакомий, з радісним скомлінням. Може бути, йому вкучилося за нами або йому було далеко йти до дому. Тепер я мав уже дві собаки. Треба було лише покупця.

IV.

Покупець прийшов на другий день у ранці. Він розглянувся та спитав:

— Деж у вас собаки?

— Я не держу їх дома — сказав я — крім двох: білого та чорного шпіца, котрих уже купила одна дуже поважна людина. Інші собаки в мене на дачі, на свіжому повітрі. Принціп мого Кінольоґічного Інституту вміщається в тому, аби собаки мали повну свободу. Тому ми випускаємо їх рано, а вони вертаються щойно вечером. Завдяки цьому собаки стають самостійні, бо мусять самі роздобувати собі їду. Ми винаняли для них спеціяльні ловецькі райони, де вони можуть наласуватися дичини.

Покупець був, видно, вдоволений з мого пояснення та спитав:

— Себто ви маєте на продаж і лихі вартові собаки?

— Самособою, ми маємо таких страшних собак, що я навіть не маю їх фотоґрафій, тому що вони не допустять до себе фотоґрафа. Ми маємо таких собак, що загризли кількох злодіїв.

— Ось такого то пса мені й треба — сказав покупець. — Я маю склад дров і мені треба на зиму вартового пса. Коли можна, приведіть завтра та покажіть мені таку собаку.

— Дуже радо. Зараз пішлемо чоловіка. Чижик!

Чижик увійшов так мило всміхнений.

— Чижик, — сказав я підморгуючи — пійдете зараз за нашим вартовим псом. Як він називається?

— Фабіян, — сказав Чижик не збитий з пантелику, — його мати Гекса. Це дуже лютий пес. Він уже розшарпав двоє дітей, яким його подарували через помилку замісць забавки. А що торкається завдатку, то...

— Самособою! — сказав покупець. — Ось вам сорок корон. Скільки собака коштуватиме?

— Сто корон, — сказав Чижик. — Ми маємо й за вісімдесять, та той тільки що відкусив одному чоловікові три пальці.

— Мені потрібно як найлютішої собаки.

Чижик пішов за вартовою собакою. Вечером він привів величезного пса мелянхолійного з виду, що ледви піднімав ноги.

— Відкіля ти взяв таку здохлятину? — скрикнув я докірливо.

— За те дешева, — сказав Чижик. — Я стрінув одного різника, він вів собаку на заріз, бо собака стала від старости кусати. Я гадав, що ця собака може бути за вартову...

Чижик став чистити собаку. Ми зварили їй юшку. Вона зжерла два повнісенькі горшки, та виглядала, як і перед тим, дуже погано. Лизала черевик, поволі снувалася по хаті, видно сердилася, що не попала на заріз.

Чижик зробив іще одну спробу, надати собаці грізного виду: собака була сіра і Чижик зробив їй тушом чорні пружки, так, що вона була похожа на гиєну.

Коли покупець побачив пса, відскочив зі страху назад.

— Що за страшна собака! — скрикнув він.

— Домашнім він нічого не зробить — сказав Чижик. — Кликати його „Фокс". По пробуйте його погладити.

Покупець довго не хотів так заризикувати. Ми підтаскали його до пса та примусили погладити. Пес став лизати йому руку та пішов за ним смирно наче ягнятко.

Ще тої самої ночі нашого покупця обікрали злодії.

V.

Наближалися Різдвяні Свята. Нам уже вдалося чорного шпіца при помочі вугляного квасу перемінити на жовтого, білого при помочі розчину ляпісу вчинили чорним. Оба пси при тих маніпуляціях так розпучливо вили, що здавалося, наче в Кінольоґічнім Інституті є щонайменше двісті собак.

Крім того у нас було богато щенят. Чижик відкілясь зносив їх у кишені пальта. Я післав його за доґом, а він притаскав собаку породи бурсука. Я післав його за гончою собакою, а він приніс щенят фокстерія. Ми мали вже щось трицять щенят і, крім того, ми набрали завдатків сто двацять корон.

Я задумав винайміти перед святами при головній вулиці крамницю, поставити у вікні прикрашену ялинку, а під нею розмістити наших щенят. У вікні я хотів дати плякат:

„Найкращий дарунок дітям на ялинку — здорове щеня!"

Крамницю я винаймив тиждень перед Рождеством.

— Чижик, візьміть щенята, віднесіть їх у крамницю, купіть ялинку то розмістіть щенята за вікном. Словом, я здаюся на вас і вірю, що ви все як найкраще зробите. Зрозуміли?

— Самособою! Будете задоволені.

Чижик відвіз щенята. Після обіду я пішов оглянути нашу виставку.

Юрба народу біля виставки переконала мене, що зацікавлення щенятами велике. Та коли я підійшов ближче, то побачив дике репетування:

— Це нечувана негожість! Де поліція? Чому вона нічого не робить?

Я протиснувся крізь юрбу до виставки, ноги в мене задріжали, я мало що не зомлів.

Чижик хотів як найкраще розмістити песята, тому порозвішував їх на гильках ялинки, ніби яблока. Нещасні песятка висіли з висолопленими язиками, наче середньовічні розбишаки на шибениці. Під ними красувався напис:

„Подаруйте дітям на Різдво здорового, живого песика".

Такий був кінець мого Кінольоґічного Інституту.

(З чеського переклав **М. Н.**).

Лікар (до хорого, якого перед хвилею оглядав: Деж моє перо до наповнювання? Перед хвилиною я бачив його ось-тут... Не можу вам інакше написати рецепти...

Хорий: Та тому пять хвиль ви мені його поставили під паху!

—o—

Редактор (вкидає непригожі рукописи до коша): Боже, скільки я вже за мого життя навикидався рукописів. Колиб я так був у старинних часах редактором у Вавилоні, де писали на цеглах, я міг би вже був із таких рукописів побудувати сабі гарну каменицю!

—o—

Іде на мітінґ.

— Куме! На що берете в кишеню кусень цеглй?

— А йду до галі на мітінґ...

— Хіба, що так...

Ярослав Гашек.

ЛЮДСЬКА ЖАДОБА СЛАВИ.

Коли я був рецензентом, я мав нагоду переконатися, наскільки люди жадібні слави...

Раз я написав у ґазеті, що якийсь Вацлав Странський зі Сміхова впився в гостинниці при вулиці Кінського так страшно, що йому насунули на голову капелюх і викинули його з гостинниці. На другий день Вацлав Странський дуже схвильовано просив мене, щоби я зробив поправку в моїй замітці в тому змислі, що на голову йому не якийсь там дешевий капелюх, а циліндер насунули.

Другий випадок приключився за кілька днів, а причиною його була моя замітка в ґазеті, де я описував пожежу в ковбасні пана Слабого. Я написав, що небезпека пожежі була справді дуже велика, що вже загорілася була мука в ковбасках.

Я написав це в жартовливому тоні, щоби забавити читачів, бо я взагалі був тієї думки, що стиль рецензента не повинен бути сухий.

На другий день у редакцію зайшло трох людей: ковбасник пан Слабий, його батько та дідо. Найвідважніше держався найстарший з них. Він підбехтував сина та внука, щоби вони порахувалися зі мною без найменшого жалю. Внук приговорював: „Ви лише попробуйте наших ковбасок!" А його батько держався дуже бучно та казав, що я йому попсував торговлю.

Положення ставало критичне, та тут увійшов головний редактор і я по тактичному міркуванню признав за конечне зникнути, сказавши, що можуть поговорити з відповідальним редактором.

Слово „відповідальний" так сподобалося нашим гостям, що вони стали шарпати мого редактора наче діти песика. Колиж йому вдалося вирвати, то вганяли за ним по всіх кімнатах редакції, аж до друкарні, де йому вдалося замкнутись у маленькій кімнатці. Вони виважували двері, намагалися висадити їх, а дідусь при цьому люто валив ногами в двері та кричав:

Ми тобі покажемо муку в ковбасках!

На те головний редактор відповів тонким голосом:

— Панове, я в тому не винен, так було сказано в поліційних протоколах, а замітка без моєї згоди попала в ґазету!

Щойно після того, як збіглися всі співробітники, сімю ковбасників виперли з редакції та справили до поліції.

Коли я прийшов до поліційної дирекції, щоби дістати посвідку про поломані ноги, самогубства, зударення автомобілів з трамваєм, начальний комісар попросив мене не посилати до нього другий раз ковбасників, у яких загорюється мука в ковбасках. Справа ця перейшла на сторінки ґазети, яку видає партія, ворожа для поліції. В тієї ґазети просила помочі ковбасникова родинна. Противники обвинувачували нашу ґазету в недостачі зацікавлення для промисловців. Стаття була вельми тенденційна, нашпікована обвинуваченнями на нашу адресу, що ми запродалися великому капіталови та плюємо на справи дрібних промисловців. Стаття кінчалася погрозою: прийде день, коли наша партія буде зметена з лиця землі.

Після того я постановив, що більше не писатиму новинок таким заплутаним стилем і буду висловлюватися ясно та просто.

Раз я написав: „Вчора у 5. годині столяр Іван Кисела посварився в своїй робітні на Жіжкові, ч. 612, зі своєю жінкою Марією, з дому Фохт, і вдарив її залізним прутом по голові. Наслідком того її віділсали у шпиталь у возі ратункової стації. Ця пригода привабила силу народу."

Коли я на другий день прийшов у редакцію, то ще на сходах мене стрінув сторож і переляканий сказав, що в редакції жде на мене двох людей. Вони сиділи на кріслах, а один з них держав у руці великий, товстий дрючок.

Без якогонебудь вступу він схвильовано спитав:

— Пане журналіст, чи оце називається „залізний прут?"

Я не міг нічого відповісти на те, та сказав, що він не помиляється і що це не залізний прут.

А він із співчуттям став говорити, що він ніколи не позволив би собі вдарити жінку залізним прутом.

— Бо й де столяр міг роздобути залізний прут? Заки він найшов би, в нього проминув би ввесь гнів.

В імя справедливости я дав справлення моеї первісної замітки та написав:

„Неправдою є, начеб столяр Іван Кисела з Жіжкова вдарив свою жінку злаізним прутом. Пан Іван Кисела вчора зайшов у нашу редакцію з великим дрючком, довгим два метри 40 центиметрів і сказав, що тим дрючком, а не залізним прутом, він розбив голову своїй жінці".

Я не сподівався, що той чоловік, якого я хотів виправдати в очах суспільности, знову прийде в редакцію з тимже дрючком і тарахне ним мене по голові. Ось до чого доходить людська невдячність!

Раз нашу редакцію відвідав карлик Альфонс у товаристві свого імпресарія Масаріні. Імпресаріо показував його в Празі за сорок сотиків.

Про нього я написав цілу статтю. Я описував його як найпоганіше сотворіння на світі, на яке цікаво поглянути. Його імпресаріо присилував розяснити все, що я написав і, не розчовпавши, як ялося, рішив, що це його назвали поганим сотворінням.

Він вистрілив у мене тричі з револьвера, думаючи, що так уважатимуть його гарним.

Одна куля застрягла мені в плечах і я не можу більше писати статей. Гадаю, що читачі того не дуже жалують.

ЖАРТИ.

Як Рабеле подорожував без грошей.

На мандрівці тратимо і трічі більше грошей, ніж ми думали, коли вибиралися в подорож. Таке трапилося і французькому лікареви, ґумористичному письменникови Рабеле (авторови світової слави повісти „Ґаргантуа та Пантаґруель"). Раз на мандрівці не вистарчило грошей. Коли дістався до Ліону, не міг уже заплатити рахунку в гостинниці та подорожувати далі у Париж. У розмові з міськими лікарями представився як лікар і ніби не хотячи згадав, що везе зі собою з Італії таку страшну отрую, якої навіть найменша скількість вистарчила би, щоби отруїти цілу родину короля Франца І. Та заразже просив лікарів, щоби все це остало між ними. Лікарі обіцяли йому, що не зрадять того нікому. Та коли лише Рабеле відійшов, повідомили про нього владу, як про злочинця. Рабеле арештували та на державний кошт відставили у Париж. Коли його привели перед короля, який був для нього дуже прихильний, щоби судив його, Рабеле щиро признався королеві, що не знав іншого способу, як би то в клопоті дістатися в Париж. Король розсміявся з такого підступу Рабеле та з утіхи задержав його на вечері ще й дав йому грошей.

——o——

Портрет.

(Китайське оповідання.

Сумний сидить Лі, маляр і портретист, із своєю молодою жінкою в ателіє. Ніхто не приходить портретуватися. Нема грошей. Лі пожалівся свому сусідові Кі-ю. Сусід порадив йому, щоби насамперед намалював сам себе зі своєю гарною жінкою та щоби портрет повісив знадвору при вході. Тоді напевно прийде якийсь гість. Лі послухав. І одного дня прийшов до нього тесть.

— Що це за жінка, якої портрет висить на дворі при вході?

— Це ваша дочка, дорогий тестю!

— Так? І ти можеш це стерпіти, щоби твоя жінка давала себе портретуати з якимись чужим юнаком?!

——o——

Князь Бурбон був смертельно ранений підчас наступу на Рим. Кількох із його вояків, які його не пізнали, коли переходили попри місце, де він лежав на землі вмираючи, питалися один одного, чи правда, що князь убитий? Князь, щоби не відібрати воякам відваги, сказав:

— Бурбон є попереду, йдіть!

Михайло Зощенко.

ЛЮДИНИ ЖАЛКО.

(З російського переклав М. Н.)

Вкінці й вийшла обовязуюча постанова про тих горожан, що пють. Трошечки їм уменшили свободу ділання.

Давніше було захоче, наприклад, пяненький поїхати трамваєм — будь ласка, виїжджайте, добродію, відсвіжуйтеся проїздкою. Не хоче трамваєм, хоче поїздом — можна й поїздом.

Одним словом, раніше для їх послуг був завгодний транспорт. Чим хочеш, тим і смали.

Ну, а тепер укоротили цю приємність. Вийшла постанова. Розклеєне по всіх трамваях. Мовляв, не допускайте і т. д., аби пяний влізав на транспорт. А то, мовляв, він може по пяному зісунутися під колеса. А управа опісля: плати.

Далебі, прочитаєш такі гуманні слова та з новою енерґією жити охота. Бо — дбають про тебе, пильнують, не дають тобі, шибеникови, під колеса впасти.

І треба згадати — це не лише канцелярійна відписка. Це живе життя. Недавно ми самі бачили, як воно переводиться в житті. Пяній людині, ані гадки, не позволили трамваєм їхати.

А сидить він у трамваї тай їде. Ні словечка, сидить він доволі тихо, нікого по пиці не бє. Та, самособою, видно, що пяний. Бубнить чогось-то. Рученьками махає. Вовтузиться на свому місці. Одначе, покищо, нікого не бє тай не замахується.

Їде він, їде, аж нараз ґурток пасажирів висловлює своє повне невдоволення.

— Коли вже, кажуть, постанова обовязує, то доволі дивно глядіти в транспорті на таку катеґорію людей.

Кондукторка повідає:

— Абож то можна їх доглядіти! Вони влізають, як тверезісенькі, а потім їх підчас подорожі розбирає.

І підходить вона до пяного та приказує йому зійти. — А то, каже, ви під колеса попадетеся, а я за вас відповідай!

А пяного коли торкнутися, він обовязково характер виявляє. Так і тут.

Одначе тут пасажири насунулися та давай разом його зсаджувати.

Хтось там, самособою, вставляється:

— Та хай, повідає, він їде. Чого там, їй Богу! Не займайте його. Ви направду його під колеса пхнете.

Отож, котрі волічуть — висловлюють своє спочування.

— Абож то, кажуть, пяній людині далеко до гріха? Так і гляди — сунеться.

І, самособою, чимскорше зісаджують.

Виволікли його на плятформу. Здержали ваґон. Виперли на дорогу.

А він репетує, бешкетує, знову протискається, старається знову ввійти до трамваю. Його, самособою, спихають, лоскочуть груди, щоби йому руки відірвати.

Тут, нараз, трамвай рушив, а пяний паде зі своїх копит просто мало що не під колеса.

І ще доволі вдачно впав. Ніженьки просто на волосок від колеса. Щеб трошечки — й ноги пропали.

А тут нічого. Лише що пику потовк. І в груди вдарився.

Та нічого. Встав. Репетує погано, пястуками погрожує, — завіщо, мовляв, малощо на той світ не післали...

Такі то вже ті пяниці. Абож то вони щось розуміють? Коли про них тверезі не подбають, вони рішучо як стій під колеса падати стануть.

Ось за них і дбають, видають правила руху, папір витрачують і т. д.

Тому, що жалко людини. Хоч і пяна людина, а все сумно її навіки втратити.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

